

NAŠE MORAVSKÉ KOŘENY

Mgr. Alois Sassmann

Úvod

Při zpracovávání rodokmenu našich předků jsem narazil na skutečnost, že předkové mojí babičky Terezie SASSMANNOVÉ, rozené NOVÁKOVÉ (1901-1950) pocházejí z MORAVY. Tereziina matka, Antonia NOVÁKOVÁ, rozená MALÁ (1875-1906) se narodila v Hennersdorfu u Vídně v Dolním Rakousku (okres Bruck A/d Leitha), kde se seznámili její rodiče. Otec, Josef MALÝ byl cihlářským dělníkem z Hennersdorfu a předtím byl ševcem v Nepomuku (okr. Plzeň – jih). Jeho rod pocházel z Předslavi u Klatov .

Matka mojí prababičky, **ANTONIE NOVOMĚSTSKÁ**, cihlářská dělnice z Hennersdorfu č. 45, **pocházela z MORAVY**. Narodila se 9. června 1836 ve Ždánicích č. 36 v hodonínském okrese.

Tím se dostáváme na Moravu s tím, že čtvrtina „krve předků“ Terezie Sassmannové je moravská. Naši předkové pochází z vinných krajů – Hodonínska a Břeclavska (Velkopavlovicka), z kraje krásných krajů a krásných písní: “Za starú Breclavú”, “V Hodoníně za vojáčka..” apod.

Začtěme se tedy to povídání o našich předcích z vinného kraje na rozmezí hranic tří států: České republiky, Rakouska a Slovenska.

Mgr. Alois Sassmann

Léto 2009

RODOKMEN
TEREZIE SASSMANNOVÉ
(1901-1950)
PO PŘESLICI:

Terezie NOVÁKOVÁ

narozena 30. září 1901 Innzersdorf bei Wien, Rakousko

oddána 15. května 1927 v Českých Budějovicích

manžel: **Jan SASSMANN**

zemřela 14. dubna 1950 ve Čtyřech Dvorech

František NOVÁK

narozen 25. srpna 1871 v Březí čp. 12 (okr. Příbram)

oddán 6. října 1895 v Hennersdorfu bei Wien

manželka: **ANTONIE MALÁ**

narozená 11. listopadu 1875 v Hennersdorf bei Wien čp. 45

cihlářská dělnice

zemřela 18. ledna 1906 Wien X-Favoriten

Josef MALÝ

narozen cca 1830

domovsly příslušný do Nepomuku u Plzně

cihlářský dělník z Hennersdorfu bei Wien čp. 45 (Rakousko)

manželka: **ANTONIE NOVOMĚSTSKÁ**

narozená 9. 6. 1836 Ždánice č. 36 (okr. Hodonín)

Znak Ždánic

ROD NOVOMĚSTSKÝCH Z LOVČIC, Věteřova č.p.69 a Ždánic č.p.36

Roku 1644 se přistěhoval do Velkých Lovčic Pavel PIXŮ, z Nového Města na Moravě mládenec. Oženil se 23. ledna 1645 ve Ždánicích s Dorotou, dcerou po nebožtíku LUPOAVÝM z "dědiny Velkých Lovčic". Od následujícího roku se mu – dle místa původu- začalo říkat NOVOMĚSTKÝ a začal tak být uváděn v matrikách on i jeho děti.

Od roku 1777 žili Novoměstští z naší rodové linie ve Věteřově.

Od roku 1830 žila rodina Novoměstských ve Ždánicích (čp.147, 46, 146, 215)

Antonie NOVOMĚSTSKÁ

narozena 9. 6. 1836 Ždánice č. 36 (okr. Hodonín)

později cihlářská dělnice v Hennersdorfu u Vídně.

Její manžel: Josef Malý, původem z Předslavi (okr. Klatovy)

Její otec:

Josef NOVOMĚSTSKÝ

narozen 22. 5. 1796 Věteřov 69 (hanácké Slovácko)

zeměbravec 3. nissavského regimentu

domkář ve Ždánicích

oddán 1. 2. 1820 ve Velkých Pavlovicích s Terezií Čechákovou (viz její rod).

Děti:

Vincenc, *3.4.1820 Věteřov 69

Václav, *7.9.1822 dtto

Anton, *1.6.1826 dtto

Apolonie, *9.2.1829 dtto

Franz, *3.10.1831 Ždánice 147

Jan, *13.5.1834 dtto

Antonie, *9.6.1836 Ždánice 36

Anna, *12.9.1839 Ždánice 146

Kateřina *1842, +1842 Ždánice 215

Jeho otec:

Tomáš Novoměstský

Narozen 12. 11. 1754 Lovčice 109

Čtvrtláník ve věteřově

Oddán 27.1.1777 Lovčice s Barborou Chromou, *6.1.1751 Věteřov

+9. 3. 1824 Věteřov, 70 let

děti:

František, *22.1.1778 Věteřov 67

Josef, *13.3. 1780 dtto

Jan, *23.5.1785 dtto

Matěj, *23.1.1787 Věteřov 65

Barbara, *20.5.1793 Věteřov 69

Josef, *22.5.1796 dtto

Fara (křížovníků s červenou hvězdou) a kostel ve Věteřově – foto 2009

Jeho otec:

Jiří Novoměstský

Narozen 19. 4. 1709 Lovčice 109

Hospodář v Lovčicích

Oddán 20. 11. 1729 Lovčice s Barborou Holubovou (1707-1769), dcerou Jana Holuba z Lovčic.

Děti:

Marina, *5.3.1732 Lovčice

Apolonie, *12.1.1737 Lovčice

Anna, *24.9.1740 Lovčice

Jakub, *29.4.1742 Lovčice

Magdalena Anna, *14.7.1745 Lovčice

Václav, *24.9.1747 Lovčice

Václav a Michael (dvojčata), *24.9.1747 Lovčice

Judita *6.10.1749 Lovčice, + 17.6.1759 Lovčice

Anna *1752, + 1753

Tomáš, *12. 11. 1754 Lovčice (109)

Jiří Novoměstský zemřel 9. 2. 1763 Lovčice (55 let)

Jeho otec:

Jan NOVOMĚSTSKÝ

Narozen 10. 12. 1665 Lovčice

Hospodář v Lovčicích

Oddán 13. 2. 1695 Ždánice s Magdalenou Nedopilovou, dcerou Ondřeje Nedopila z Lovčic.

Zemřel 26. 3. 1756 Lovčice, ve věku 91 let !

Jeho otec:

Pavel Pixů, řečený NOVOMĚSTSKÝ

Narozen cca 1620 Nové Město na Moravě

Z Nového města, odtud pak řečený Novoměstský či Novoměšťák

Oddán 23. 1. 1646 Ždánice

S Dorotou Lupavou, dcerou Lupavého z Lovčic (*cca 1590)

Pavel řeč. Novoměstský zemřel před r. 1671

Děti:

Pavel, *6.1.1651 Lovčice (psán Novoměstský)

Vavřinec Novoměstský, * 4. 7. 1652 Lovčice

Alžběta, *13.11. 1654 Lovčice

Rozína, *30.12.1657 Lovčice

Jiří, *20.7.1660 Lovčice

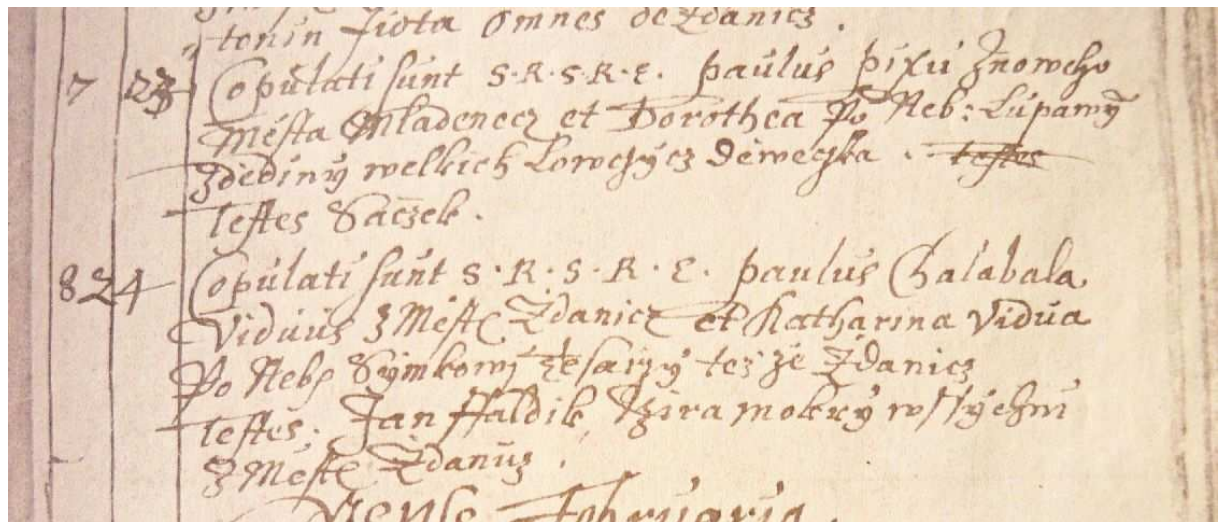
Barbara, *30.11. 1661 Lovčice

Matěj, *2.2. 1664 Lovčice

Jan, *10. 12. 1665 Lovčice

Státní okresní archiv ve Žďáře nad Sázavou mi r. 1999 zaslal dopis: „V dochovaných archivních materiálech Nového Města na Moravě pro období 17. století se jméno Pixa (Piksa) nevyskytuje, avšak objevuje se zde jméno Pexa (Peksa) a to ve staré gruntovní knize. Roku 1628 kupuje Matěj Peksa grunt č. 134 po zemřelém Janu Červenkově za 150 zlatých. Roku 1654 byl grunt již jako sirotčí (tedy po mrtvi Peksy) prodán Vítu Pelikánovi.

Roku 1671 kupuje Matěj Peksa grunt č. 199 a r. 1701 kupuje Franz Pexa grunt č. 195.

Matriční zápis z r. 1646 ze ždánické fary: svatba Pavla Pixů z Nového Města (MZA Brno)

Lovčice

Lidová paměť praví, že bývaly v rozloze nynějších Lovčic osady dvě: níže ležící LOVČICE a výše položený Tikov. V Tikově prý byl pánem LOV, který založil své dceři LOVCE osadu LOVČICE. Časem obě osady splynuly.

Lovčice byly zbožím zeměpanským, jehož jedna polovice byla darována snad za věrné služby v XIII. století příbuzným pánů z Kunštátu, hraběti z Berneggu a Niddi.

Jeho potomek Smil, královský purkrabí na Brumově, založil roku 1264 ve Vizovicích klášter Smilheim, daroval mu s povolením Přemysla Otakara II. půl vsí Lovčic, Přestavlk a Zvíkova. Druhá polovina těch vsí zůstávala dále v držení zeměpanském, ale časem byla puštěna část její i se svobodným dvorem některému vladyckému rodu, jehož členové se pak jmenovali podle Lovčic. Tak se uvádí roku 1349 a 1361 Adam z Lovčic a roku 1366 paní Hodka z Lovčic.

Tato část byla pak v držení různých majitelů. Díl Lovčic a půl pusté vsi Přestavlk a Zvíkova pak zpustly v 2. polovině 15. století za války Jiřího z Poděbrad s Matyášem a později v rozbrojích i mezi pány zdejšího kraje zanikly navždy. Jejich pozemky byly přibrány k Lovčicím. Zbytek Zvíkova byl pak časem zase obnoven a splynul pode jménem "Tikov" s přilehlými Lovčicemi.

Bratři Heralt a Ladislav KUNOVÉ Z KUNŠTÁTU přenechali roku 1506 svůj díl loveckého zboží **HYNKOVI ZE ZÁSTRŽIL**, jehož rod pak skoupil během půl století všechny části této osady, takže roku **1558** byly již **celé Lovčice v držení Jana Ždánského ze Zástřizl a na Buchlově**, a tak zůstaly od té doby přivtěleny panství ždánskému a sdílely ve všem osud blizoučkových Ždanic.

Druhá polovice Lovčic byla až do roku 1341 v držení zeměpanském. Karel IV. ji potom daroval klášteru v Pustoměři. Klášter měl mnohé svobody: zřizování hospod, vybírání zemské daně atd.

Tak došlo k tomu, že poddaní měli 3 *vrchnosti*, jak která část osady kam příslušela: do *VIZOVIC*, do *PUSTOMĚŘE* nebo *domácímu panstvu na lovecké tvrzi sedícím*. Často bývaly mezi nimi spory. Ubozí poddaní v Lovčicích mnoho trpěly, když se páni mezi sebou bili, přeli a žalovali.

Následkem náboženských třenic a nastalých bojů s Turky dařilo se v XV. století oběma klášterním vrchnostem ještě hůře než jejich poddaným v Lovčicích. Zvláště klášter v Pustoměři upadal hmotně i mravně; klášter pak zašel sám sebou a když i v něm usídlilo se "kacířství", byl roku 1588 rozpuštěn.

Klášterní vrchnost ve Vizovicích zakoušela tehdy také velmi kruté časy, pro které řeholníci konečně opustili klášter.

Od konce 15. století. zůstaly Lovčice celé v držení nekatolických pánů z Kunštátu a *katolická víra v nich nadobro ustoupila učením Jednoty bratrské.*

V 16. století Lovčice mnoho vystály od Turků, kteří též vyplenili a spálili roku 1538 blízké Ždánice i s hradem, a byly stíhány častými živelními nehodami. V těch svízelných ždánská vrchnost, jmenovitě Jan Ždánský ze Zástřizl do roku 1558, Jan Šembera z Boskovic do roku 1566 a hospodární pánové z Kounic a na Slavkově do roku 1622 ulevovali jak mohli loveckým poddaným z platů i robot.

Bratrské obyvatelstvo Lovčic ochotně přispívalo na své duchovní potřeby. Je jisto, že *bratři v Lovčicích měli svůj sbor*, který však byl filiálním ždánského sboru.

Koncem 16. století byla obec postižena častými mrazy, krupobitím i neúrodou, roku 1605, 1619-1623 nepřátelskými vpády.

Dle urbáře panství ždánského bylo roku **1617** v Lovčicích usedlých 77 hospodářů a to 17 láníků, 3 třičtvrtláníci, 15 půlláníků, 7 čtvrtláníků a 35 podsedků. Z tehdejších příjmení zachovala se tato: Pintera, Pernica, Koláček.

Jakmile Lovčice roku 1622 přešly na knížete Maxmiliána z Lichtensteina, nastala obnova katolictví, ale farnost pro nedostatek katolického duchovenstva byla přifařena k Ždanicím. Z okolnosti, že *75 rodných jmen z roku 1617 skoro všechny zmizely, lze usoudit, že četní Bratři se vystěhovali a mnoho rodin bylo za 30 leté války nemocemi vyhubeno*. Z lánského popisu jasně vidíme, že ze 75 před 30 letou válkou

obydlených domů bylo jich roku **1656** pouze 22 vedle 53 úplně pustých; obyvatelé obdělávali 204 kusy polí. Do roku 1665 bylo nově osazeno ještě 22 a sděláno 205 kusů nových rolí a 26 achtelů vinogradů, ale 31 domy zůstávaly stále pusté a ještě 3 osazené opět zpustly, třebaže vrchnost nabízela novým osadníkům pusté grunty na 20 let bez platů a robot.

Však do konce 17. století zlepšily se poměry poddaných tak, že se počaly ozývat hlasy farníků za obnovení fary v Lovčicích. Ždánští faráři stále odpírali takové žádosti, až farníci jali se upozorňovat samu konzistoř na stáří a velikost zdejší farnosti a nabízeli se, že budou ždánskému faráři desátek z každé kopy pšenice 2 měřice a z každé kopy ovsa 4 měřice zrní, bude-li zřízena alespoň expozitura v sídle staré farnosti v Lovčicích. Tuhý a dlouhý spor rozhodla konzistoř a přinutila roku 1717 ždánského faráře Ferdinanda Zimpera zřídit a vydržovat v Lovčicích zvláštního kaplana. Tento stav trval až do roku 1784.

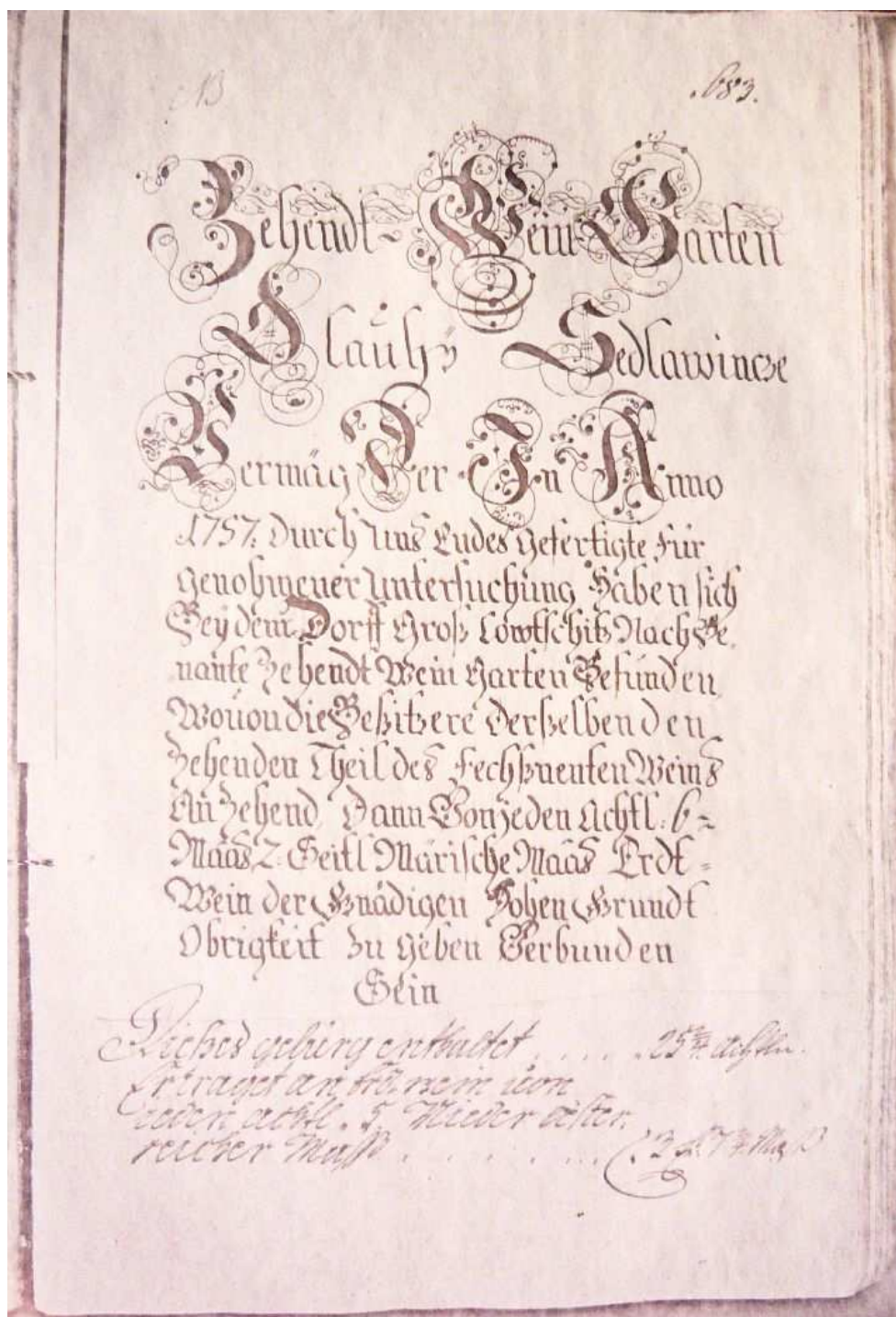
Roku **1749** bylo v Lovčicích 167 domů, z nich 72 susedských, 87 chalupnických a 8 dosud pustých.

Vrchnost prodávala susedům sáh palivového dřeva za 45 krejcarů, museli si ho však sami narubat; stavivové dostávali polovici zadarmo. Tenkrát bylo obděláváno 215 6/8 měřice vinogradů.

V pozemkové knize Lovčic z roku 1808 jsou uvedeny povinnosti pro čtvrtlániky:

- a) platy: o sv. Jiří 25 kr., o sv. Michaelu 26 kr. 3 den., dřevní 2 kr 2 1/2 den., ze slepice 10 kr. 1/4 den., za vejce 4 kre. 3 3/4 den., přádelné 23 kr.2 den, dohromady 1 zlatý 32 krejcarů 2 denáry.
- b) robota: týdně 2 dny pěšky
- c) ždánskému faráři zavést desátek sypaného 1 měřice pšenice, 2 měřice ovsa
- d) loveckému učiteli jako varhaníku ročně 1 mírku žita

(tato dávka byla u všech stejná, jen u půlláníků byla povinnost vůči pánům a faráři vyšší.

Kniha
viničných
desátků
pro Velké
Lovčice
z r. 1757
MZA Brno
(foto 1985)

LOVČICE jako součást ždánického panství

Jan Ždánský ze Zástřizl seděl na Ždánicích roku 1528. Císař Ferdinand I. mu dal roku 1539 list mocný a ten napsal roku 1564 poručenství. Jan Ždánský potvrdil roku 1557 Ždánicům privilegia, udělil odúmrť a jiné svobody, ale již roku 1558 intabuloval Ždánice Jan Ždánský ze Zástřizl Albrechtovi a Janu Šemberovi, bratřím nedílným Černoorským z Boskovic. V desky byly vloženy Ždánice s pustým hradem, tvrzí, podacím a pivovarem, LOVČICE a podacím, pusté vsi Ostrovánky, Lhota, Šadendorf, Rohotří, Přestavky a Cvikov.

V letech 1555 – 1611 připomíná se ve Ždánicích bratrský zbor.

Jan Šembera prodal **1566** panství Oldřichovi z Kounic, jenž dostal od císaře Maxmiliána II. list mocný a ještě téhož roku zemřel (pohřben ve Slavkově).

Za jeho syna Oldřicha z Kounic byly Ždánice v září 1619 vypáleny Dampierrem a panství zcela zkaženo.

Oldřichovu synovi, Karlovi z Kounic, bylo panství konfiskováno, odhadnuto na 158 106 tolarů a dáno v náhradu za válečné služby Maximiliánovi z Lichtenštejna (intabulováno 1648), jenž obdařil Ždánice výsadami a zemřel 5.8.1658.

Dále držel ždánické panství 1658-1670 jeho syn Hartman kníže z Lichtenštejnu,

1670-1709 Hartmanův syn, Myximilán Jakub Mořic,

1709-1721 druhý syn Hartmanův Antonín Florián,

1721-1732 syn posledního Josef Jan Adam,

1732 – 1748 syn Josefův Jan Nepomuk Karel,

1748 – 1772 syn Filipa Erasma a vnuk svrchu psaného Hartmana, Josef Václav kníže z Lichtenštejnu,

1772 – 1781 František Josef,

1781 – 1805 Alois,

1805 –1836 Jan Josef,

1836 – 1858 Alois Josef,

pak Jan II. a od roku 1929 František Josef knížata z Lichtenštejnu.

Roku 1645 vyplnili městečko Švédové,

roku 1663 Tataři.

Koncem 18. století byly Ždánice proslulé keramikou.

PŘEDKOVÉ Z VELKÝCH PAVLOVIC

Terezie NOVÁKOVÁ

narozena 30. 9. 1901 Innzersdorf bei Wien, Rakousko
zemřela 1950 České Budějovice- Čtyři Dvory

její matka:

Antonie MALÁ

narozena 11. 11. 1875 Hennersdorf bei Wien čp.45, Rakousko
zemřela 18. 1. 1906 Vídeň (31 let)

její matka:

Antonie NOVOMĚSTSKÁ

narozena 9. 6. 1836 Ždánice 36 (okres Hodonín)
cihlářská dělnice v Hennersdorfu u Vídně

její matka:

Terezie ČECHÁKOVÁ

narozena 5. 10. 1796 Velké Pavlovice 55
oddána 1. 2. 1820 ve Velkých Pavlovicích s Josefem NOVOMĚSTSKÝM ze Ždanic
čp. 36

Její otec:

Jiří ČECH (nářečně Čechák)

narozen 22. 3. 1749 Velké Pavlovice
domkář ve Velkých Pavlovicích
Byl celkem 3x ženatý, dceru Terezii měl se třetí manželkou Annou PROPEJCHALOVOU (nevím odkud byla);
Jiří Čech(ák) byl uveden nejdříve jako *sedlák na čp. 37*, od roku 1779 jako domkář
v čp. 94 a pak 109, 149, 120 a nakonec 55.
Zemřel 2. 3. 1828 ve Velkých Pavlovicích 12 na sešlost stářím (79 let).
Ačkoli měl 13 dětí, zemřel sám- jako žebrák.

Poprvé byl oddán 20. 1. 1769 ve Velkých Pavlovicích s Veronikou Procházkovou
z velkých Pavlovic.

Podruhé byl oddán 24. 5. 1785 ve Velkých Pavlovicích s Rozínou Křehulovou
z Pavlovic.

Jeho třetí žena Anna byla v době sňatku také již vdova (předtím se provdala
9.1.1787 za Jana Jaška z velkých pavlovic 120). Ale již předtím se vdala poprvé
(neznámo kdy a kde) s Matoušem Urbánkem z Velkých Pavlovic 120. Tak se dostala
do V. Pavlovic. Že byla rozená Propejchalová se dozvídám až z pozdějších zápisů
jejich dětí.

Jeho otec:

František ČECH

Narozen 12. 5. 1718 Velké Pavlovice

Oddán 17. 10. 1742 ve Velkých Pavlovicích se Zuzanou (matriky o ní více neuvádí)

Jeho otec:

Petr ČECH

Narozen cca 1692 Velké Pavlovice

Oddán 13. 1. 1717 ve Velkých Pavlovicích s Marií Annou Jižehsovou, dcerou Víta Gřeši z Velkých Pavlovic.

Zemřel 15. 2. 1719 ve věku pouhých 27 let na cholera, která toho roku ve Velkých Pavlovicích řádila a zahubila mnoho obyvatel. Za celý rok jsem v matrice spočítal 187 zemřelých a jen v únoru 32 pohřbů – vše z farní kolatury Velkých Pavlovic.

Jeho otec:

Jan ČECH

Narozen cca 1663

Zemřel 7. ledna 1713 ve Velkých Pavlovicích ve věku 50 let.

Více jsem se nedozvěděl, neboť nejstarší matrika Velkých Pavlovic, uložená v Zemském archivu v Brně (signatura 1151) je z let 1705-1756. U starších předků ani nevím, z jakých číslech popisných to byli domkáři, neboť popisná čísla byla zavedena až koncem 18. století.

Rod Čechů se vyskytoval ve Velkých Pavlovicích od poloviny 17. století. Za Václava Bernarta Bartodějského navštívila Velké Pavlovice dne 1. 7. 1673 zemská komise, zpracovávající za berními účely poddanskou půdu. Podobný soupis se konal již roku 1656ma le ten se pro panství Velké Pavlovice nedochoval. Naštěstí je jeho opis v Lánské vizitaci z r. 1673.

Z něho se dozvídáme, že zde r. 1656 byl starý pustý grunt Jakuba Čecha. Byl to $\frac{3}{4}$ lán.

Rustikální katastry z r. 1765 uvádí všechny hofery i bezzemky. Ve Velkých Pavlovicích a okolí bylo velké množství příjmení vzniklých dle místa původu: Charvát, Pražák, Němec, Slovák, Říman, Tatárek, Engliš, Horňák, Hanák, Tureček, Poláček, Polák – a náš Čech.

První svatbu velkopavlovického Čecha nacházíme v 1. matrice fary Podivín z 23. 5. 1681. tehdy se ženil Václav, syn Martina čecha z Velkých Pavlovic s Barborou, dcerou + Václava Vrbovského z Velkých Pavlovic.

(Dr. Hosák, Ladislav, Dr. Skutil Josef, Štambacher František : Dějiny městečka Velkých Pavlovic, Velké Pavlovice – Brno 1941)

INFORMACE O VELKÝCH PAVLOVICÍCH

Velké Pavlovice ze Staré hory – foto 2009

Dr.Ladislav HOSÁK:
HISTORICKÝ MÍSTOPIS ZEMĚ MORAVSKO-SLEZSKÉ
III. díl: Brněnský kraj
(vydal nákladem Společnost přátel starožitností Čsl. v Praze "Komenius" Brno)

str. 265-267:

STATEK VELKÉ PAVLOVICE

Velké Pavlovice (od roku 1891 městečko) s zámekem a farním kostelem Nanebevzetí Panny Marie z 1670-80.

K roku 1252 až 1289 viz u Žďáru

1346 u Čejkovic

1447 u Moravského Krumlova

1582 u Břeclavě

1594 u Hodonína.

Jan z Lipového na Hodoníně dovolil 1592 Bratřím postavit si v Pavlovicích zbor (SH III.209). Jan Burian svobodný pán ze Žampachu (+1648) daroval po 1645 Pavlovice Eliáši Wiesnerovi z Wiesenberka, jenž prodal 1649 ves za 22 000 zlatých rýnských Janovi hraběti z Rotálu. Následovaly různé osoby, až roku **1676** prodal Václav

Bartodějský z Bartoděj Pavlovice **Frydrychu hraběti z OPPERSTORFU**. Odtud statek sdílel osudy panství hodonínského, byl však odděleně spravován. Fara zanikla za války třicetileté, byla roku 1686 obnovena.

Do statku Velké Pavlovice patřily vsi: Bořetice, Kobylí, Němčičky, Rakvice, Šakvice, Zaječí.

Od roku 1762 byl statek Velké Pavlovice majetkem císařské rodiny. Tehdy jej koupil za cca 1 milion zlatých manžel Marie Terezie, císař František Ferdinand Lotrinský.

HODONÍN

(od roku 1676)

Frydrych hrabě z Oppersdorfu dal roku 1691 pořídit URBÁŘ a roku 1692 prodal Hodonínské panství se statkem Velké Pavlovice za 720 000 zlatých Janu Adamovi knížeti z Lichtenštejna, jenž zemřel roku 1712. Jan Adam odkázal roku 1711 Hodonín svým dcerám Marii Alžbětě a Marii Antoníně, provdané Czobor. Ta, provdaná Hrzánová, odkázala roku 1750 panství svému synu z prvního manželství Josefu hraběti Czoborovi, jenž upadl do konkursu. Vnuceným správcem se stal roku 1756 Kryštof hrabě Cavriani., načež trbunál roku 1762 int. panství Hodonín a Pavlovice císaři Františku Štěpánovi (manžel Marie Terezie). Odtud byl Hodonín a Pavlovice majetkem císařské rodiny. Roku 1921 byla panství Hodonín, Čejkovice a Pavlovice int. Československé republice.

Kolektiv autorů:

BŘECLAVSKO

str. 648 – 652

VELKÉ PAVLOVICE

dříve Pavlovice, německy Gross Pawlowitz

názvy obce: 1252 Paulowicz, 1561 Welké Pawlowitz, 1834 Hrubé Pavlovice, 1850 Pawlowitz, Pavlovice, 1900 Grosspawlowitz, Pavlovice Velké, 1930 Velké Pavlovice.

Leží na vyvýšenině na pravém břehu Kobylského potoka v nm.v. 183 m, v rovině, zčásti v mírném svahu (údolí a jeho svah) na okraji pahorkatiny. Pošta, fara, matriční obvod v místě. Železniční stanice od roku 1907. Půdorys obce: návesní silnicovka (s-j).

Počet obyvatel a domů:

1791 210 domů – 930 obyvatel

1834 266 domů - 1296 obyvatel

1869 378 domů - 2035 obyvatel

1900 471 domů - 2566 obyvatel (2516 Čechů, 33 Němců)

1930 610 domů - 2774 obyvatel (2718 Čechů, 27 Němců)

1961 727 domů - 2858 obyvatel

Archeologické nálezy:

V obci je známé sídliště mladší doby kamenné s moravskou malovanou keramikou; kostrové hroby šňůrové kultury v poloze "Na táboře", sídliště únětické kultury a kostrové hroby z téhož období u nádraží. Byly zjištěny i žárové hroby popelnicových polí a žárové hroby velatické. V hlínku byly zachyceny ojedinělé nálezy laténské. Kostrové hroby z doby římské a římské mince (stříbrný denár Marca Aurelia a mince císaře Hadriána) se našly v trati "Nad zahradami". Kostrové hroby z období stěhování

národů (5.-6. stol. po Kr.) se zkoumaly v trati "Padělky", slovanské kostrové hroby "Na táborech" a pod kostelíkem sv. Floriána.

V polovině 13. století Pavlovice náležely pánům z Obřan, předkům pánů z Kunštátu. Boček z Obřan daroval roku **1252** třetinu vinného desátku v Pavlovicích a v Zaječí a celý obilný desátek v Pavlovicích, v Kobylí a v Zaječí cisterciáckému klášteru ve Žďáře. Po vymření hlavní větve pánů z Obřan roku **1312** nabyli Pavlovice páni z Lipé a ves měla stejné držitele s Moravským Krumlovem, až markrabí Albrecht dal roku **1431** lénem Pavlovice, Šakvice a tři čtvrtiny Zaječí svému komornímu notáři Erhartu Griesserovi. Brzy nato měly Pavlovice opět stejnou vrchnost s Moravským Krumlovem a Jan z Cimburka vložil roku **1447** Pavlovice, Čičovice, jinak Šakvice, s dvorem a s patronátem kostela, pět lánů a mlýn v Přítlukách, větší díl Zaječí s dvorem a 6 lánů v Mikulčicích Pertoltovi z Lipé. Od roku **1512** náležely Pavlovice k panství hodonínskému. Již roku **1355** tu byl *farní kostel*.

V době předbělohorské byly Pavlovice proslulé svými vinohrady, bažinami a četnými rybníky. Ve 14. století nastala přeměna obce na právo zákupní. Čeněk z Lipé dovolil obci v roce 1570 vybudování obecního rybníčku v gruntech pusté vsi Trutmanic; v roce 1591 pak Jan IV. z Lipé osvobodil vinohrad Krajinu a horu Hiršperky od některých platů a v roce 1594 obnovil gruntovní registra.

Při prodeji panství v roce 1594 se vypočítává "ves Pavlovice s vinohradem Poštorem, s vinným desátkem z hory Vysoké i s zemním kromě toho, což od starodávna opatu žďárskému náleží, s desátkem hory Soudné, z druhé hory řečené Bedřiška, z třetí hory řečené Stará hora, z druhé hory řečené v Novosadech i s desátkem obilným".

Obec značně utrpěla během třicetileté války; již v roce 1619 při bojích mezi generálem Dampierrem a stavovským vojskem u Nových Mlýnů, ale zejména za uherského tažení v roce 1623, kdy Uhři Pavlovice vyplenili, pobořili kostel a odvěkli část obyvatel do zajetí. Ani průtahy vojsk Jiřího Rakocziho v letech 1643-1645 obec neušetřili, jak o tom svědčí skutečnost, že v roce 1643 tu bylo 45 sirotků.

V Pavlovicích bylo v 16. století vedle poddanských gruntů jedno *manství* a několik svobodných dvorů: svobodný dvůr Felčarovský držel Ladislav Velen ze Žerotína v době, kdy zástavou spravoval i Pavlovice. Pak se majitelé střídali: v roce 1660 náležel Mikuláš Grýslovi z Grýslova, později se stal poddanským gruntem.

Svobodný dvůr Hrušovský, jinak Svajnberkovský, později Záblacký, je nynější hostinec čp. 143; v roce 1593 jej držel Albrecht Hrušovský z Hrušova; v roce 1905 náležel Matěji Kolvodovi, jenž tu zřídil koksový mlýn.

V letech 1609-1616 se jmenuje ještě třetí svobodný dvůr, který patřil Václavu Polkovskému z Polkovic. V roce 1614 se ještě připomíná Tomáš Palfy z Erdódu na svobodném dvoře v Pavlovicích; vedle těchto byl v Pavlovicích *svobodný mlýn*, který příslušel k svobodnému dvoru Krčmovskému v Plumlůvkách.

Radnice se v obci připomíná na konci 16. století. Lánová vizitace shledala v obci 6 lánů, 6 půllánů, 3 čtvrtlány a 3 domky bez polí; nově byly osazeny 3 půllány, 5 čtvrtlánů, 4 domkáři s poli, tj. osedlých bylo celkem **30**. Staré pusté grunty byly: 12 tříčtvrtlánů, 11 půllánů, 103 domky bez polí, tj. **126** usedlostí; nově pusté grunty pak: 1 lán, 1 tříčtvrtlán, 5 půllánů a 1 čtvrtlán – tj. **8** usedlostí – celkem 134 usedlostí; čili *celkem* se shledalo **166** usedlostí s 2971 měř polí a 507 měř vinohradů.

Podle urbáře z roku **1691** se platilo z lánu vrchnosti 1 zlatý 15 krejcarů sv. Jiří a totéž o sv. Václavu, z půllánu 37 kr. 2 denáry, v každém termínu z obecního domu po 3 krejcarech; urbář jmenuje 1 lán, 19 půllánů (z toho 1 pustý), 53 čtvrtlánů (z toho 6 pustých), a 8 podsedků (všechny pusté); z gruntů se odvádělo 30 zlatých 35 krejcarů a 1 denár o sv. Jiřím a o sv. Václavu stejně, z desátkových vinic 337 čtvrti 1 acht. Z těchto se platí zemního z každé čtvrti 13 mázů, vinného desátku a všeho užitku desáté vědro a desátý máz; v obci bývalo 6 masných krámů, nyní jen dva, z každého se odvádělo po kameni přepuštěného loje; obec měla vinný šenk, z něhož platila ročně 80 zlatých; vrchnostenský dvůr měl 792 měr polí; kromě toho měl 80 dojných krav, 50 kusů jalového dobytka, 16 tažných volů, 1500 ovcí, 1500 kusů jalového dobytka (ovčího); naproti tomu byl preshaus a nad ním sýpky, vedle vrchnostenská kovárna a pivovar, v němž se nevařilo.

FARA

Farní kostel se připomíná poprvé k roku 1355, což nasvědčuje, že fara již existovala. Do roku 1480 náležela do kompetence cisterciáckého žďárského kláštera a v témže roce přešlo patronátní právo na světské držitele.

V 16. století část obyvatel Velkých Pavlovic náležela k *bratrství a novokřtěncům*. Bratrský sbor stával na místech nynější fary, kde do roku 1858 se nacházela síň s gotickými dveřmi. Sbor byl vysvěcen roku 1581; Jan z Lipé daroval v roce 1592 kus pozemku na stavbu nového sboru.

Novokřtělci přišli do Velkých Pavlovic v roce 1545, ale záhy se vystěhovali. Na počátku třicetileté války fara zanikla a obec byla přifařena do Podivína, znovu obnovena roku 1686. Do roku 1784 byly do Pavlovic přifařeny Němčičky, do roku 1879 Bořetice. Mnoho let působil jako farář Bernard Stehno (od roku 1830), známý z Herbenova: "Do třetího a čtvrtého pokolení".

KOSTEL

Kostel Nanebevzetí Panny Marie; původně tu stával menší kostelík sv. Kateřiny, který byl v roce 1623 úplně zrušen, takže ještě po třiceti letech čněly do výše holé zdi. Nynější kostel byl vystavěn v letech 1670-1680 hrabětem Fridrichem z Oppersdorfu v barokním slohu. Je to jednolodní orientovaná stavba...

Roku 1606 se ve V. Pavlovicích připomíná evangelický farář. Roku 1611 zde byl farářem Martin Kalašin.

Vedle Bratří (jejich sbor stál na místě nynější římsko-katolické fary, kde do r. 1858 byla síň s gotickými dveřmi) byli v Pavlovicích též jeden čas novokřtělci (habáni). Jejich nadšení kazatelé hlásali nový lepší život a shromažďovali kolem sebe nadšené věřící. Křtili jen dospělé. Na Moravě byli novokřtělci jako dobří a snaživí pracovníci vlídně přijati a za prvými přišli brzy jejich souvěrci ze švýcarska, Tyrolska, Švábska a Bavorska. Jejich střediskem bylo Mikulovsko. Byli usazeni téměř v každé osadě na panství hodonínském, mikulovském a břevlanském. Do V. Pavlovic přišli roku 1545 (usadili se patrně na č. 154, kde je habánský sklep), ale brzy se vystěhovali.

OBECNÍ ZNAK

V Levé části stříbrná zavínutá střela na červeném štítě (někdejší znak pánů z Kravař), v pravém tři šikmé pruhy.

Matriky:

od roku **1705 (nyní na webu Moravského zemského archivu).**

Před rokem 1682 jsou Velké Pavlovice uváděny v matrikách fary Podivína (taktéž na webu).

Pozemkové knihy:

Od roku **1594** se zachovala tzv. registra purkrechní. Založil je Jiřík Čechovovský z Čechočovic, úředník na Hodoníně. Obsahují na 1086 folií, jsou deponována v MZA v Brně. Jsou do r. 1637.

Urbáře jsou z let z roku 1691 (tzv. oppersdorfský). V něm příjmení Čech není uvedeno, byť rod ve V. Pavlovicích již žil.

Alois Sassmann, srpen 2009